

Становище

от проф. д-р Тотка Иванова Монова
Катедрата „Печат и книгоиздаване”

Факултет по журналистика и масова комуникация,
Софийски университет „Свети Климент Охридски”

Относно научните трудове на доц. д-р Милена Иванова Цветкова

Представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор” по „Журналистика – Книгата като медия” в професионалното направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки, обявен от Софийския университет „Св. Климент Охридски”, в **Държавен вестник, бр. 53 от 18.06.2013 г.**

Доц. д-р Милена Цветкова е единствен кандидат в обявения от СУ „Св.Климент Охридски” конкурс за заемане на академичната длъжност „професор” по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Книгата като медия).

Данни за кандидата

Доц. д-р Милена Цветкова е завършила специалност „Библиотекознание и библиография” във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, където продължава обучението си като докторант. През 1999 г. защитава дисертационен труд на тема „Четенето - антиманипулативен филтър. Индивидуалност и аудиовизуална манипулация” в СНС по социология, политология и наукознание при ВАК. От 01.02.2001 г. е старши асистент на основен трудов договор в катедра „Печат и книгоиздаване” във ФЖМК – СУ. През 2003 г. получава научното звание „доцент” по Журналистика (Теория на четенето). Член е на Съюза на учените в България, Съюза на

българските журналисти, Българска библиотечно информационна асоциация, Българска академична асоциация по комуникации (БААК); член е на УС на фондация „За ново партньорство в журналистиката”.

Преподавателска дейност

Доц. д-р Милена Цветкова има учебна натовареност, която формално надхвърля изискваната от СУ „Св. Климент Охридски”. Преподаваните от нея дисциплини са в пряка връзка с научните ѝ публикации и отразяват много добре както научите ѝ интереси, така и научното ѝ развитие през последните 12 години, откакто е щатен преподавател във ФЖМК. През годините тя последователно разработва и преподава следните лекционни курсове в специалност „Книгоиздаване” (бакалаври и магистри): „Книгата като медия”, „Теория на четенето”, „Читател и четене”, „Съвременно световно книгоиздаване”, „Книга и лайфстайл”, „Еротика на книгата”, „Писане на дипломен проект и работа с източници”, „Методика на научноизследователския проект”. От 2006 г. за докторантите във ФЖМК тя води образователния курс „Методика на дисертационното изследване”. В периода 2004 – 2007 г. е ръководител на магистърските програми „Печатни медии” и „Книгоиздаване”. Уважаван и търсен научен ръководител е на повече от 100 дипломанти в ОКС бакалавър и магистър. Научен ръководител е на 6 редовни докторанти във ФЖМК.

Доц. Цветкова е била хоноруван преподавател: в ИФ на СУ (1999-2000) по „Комуникационна екология” в магистърска програма „Етнология”; в ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград (1999-2000) по „Информационен комфорт в съвременната култура”; във ВТУ „Св.св. Кирил и Методий” (2004-2005) по „Видове комуникации в медиите: Книга и печат”.

В момента доц. Цветкова е академичен наставник на 17 студенти по проект „Студентски практики” на МОН към Оперативна програма „Развитие на човешки ресурси” на Европейския съюз за 2013-2014 г. Освен

това доц. Цветкова е търсен колега за екпертно мнение и консултации, за което говорят красноречиво изброените дейности, описани в приложението за извънаудиторна дейност. През изтеклата учебна година тя състави Ръководство за изготвяне и защита на дипломни работи (2013, 75 с.), което бе внесено за обсъждане на заседание на ФС.

Научна продукция на кандидата

Научните интереси и изследвания на доц. Цветкова са в областта на книгознанието (книгата като медия, четене и читатели), изследвания на книгата, социология и психология на четенето, медийна рецепция, теория на социалните комуникации, методика на научните изследвания.

Доц. д-р Милена Цветкова е автор общо на 247 научни публикации, от които 17 книги, 135 студии и статии, 30 участия в научни форуми, 13 научни редакторства на книги, 18 научнопопулярни интервюта. Научен редактор е на специализираната поредица Enthusiast Libris – „Книги за книгата” на издателство „Ентусиаст”, като от 2011 г. до момента са издадени 4 книги. Цитиранията на нейни трудове са 22 (по справка на Университетска библиотека), 103 (по справка на Национална библиотека), индексиранията публикации в международни бази данни са 6.

За участие в конкурса тя представя: 5 книги, 101 статии и студии, предговори и послеслови на книги - 5, научноизследователски проект – 1.

За коректност смятам за необходимо да се отбележи, че в списъка на публикациите, изготвен от доц. Цветкова, е посочено, че участва в настоящия конкурс с 10 книги. В комплекта от документи, депозиран за рецензиране, са приложени обаче 5 книги и моето становище е изградено върху тях. Тези книги са:

❖ **1 монография: Цветкова, Милена. Книгата като медия.**

Науч.консултант Александър Омарчевски; Рец. Христо

Кафтанджиев, Орлин Спасов. – София: Enthusiast Libris, 2012. – 600 с. ISBN 978-954-2958-68-0.

- ❖ 2 книги-ръководства от областта на прагматиката: Цветкова, Милена. Цитирането: Стандарт и стил. Предг. Андреана Ефтимова; Науч. ред. Веселина Вълканова; Науч. рец. Иванка Мавродиева. – София: Библиоскоп, 2013. – 306 с. ISBN 978-954-8586-19-1. **Цветкова, Милена. Наука със стил: Писане на дипломен проект.** Рец. Петранка Филева [с предг.], Иванка Мавродиева; Науч. ред. Мария Нейкова. – София: Enthusiast Libris, 2013. – 484 с. ISBN 978-619-164-036-2. Напълно споделям изказаното от доц. Мавродиева мнение в предговора на „Наука със стил”, че това е „академичен проект с много висока степен на практическа приложимост” (с.11). Целта, която авторът си поставя – „да се реабилитира употребата на стандартите от областта на информационните науки и документацията” – е успешно рализирана. Книгата запълва съществена празнина в трудовете върху научноизследователската компетентност, като предлага методология, която равнопоставя българското научно писане на световното. Подробно са изложени стандартите за научно писане и четене, за позоваване и цитиране. Разработен е алгоритъм на проектирането на научно изследване, който следва най-новите методики за писане на бакалавърски, магистърски и докторски тези в страни като Великобритания, Германия, Франция, САЩ, Полша, Русия. Тук единствената ми забележка е към глава 8.1. *Езикът – бариера за разбирането* в „Наука със стил”. Проблемът за разбирането на писмения текст (с.227) не може да се разглежда извън пресупозициите и пресупозитивните мрежи и в този смисъл „двете генерални ситуации”, представени от доц. Цветкова като причина за неразбирането на текста, най-малкото трябва да бъдат допълнени.

- ❖ 2 книги с учебно-методичен характер: Цветкова, Милена. Книги и четене в аудиовизуална трансмедийност: Филмова база данни за емпирично книгознание. – Варна: LiterNet , 2013. ISBN 978-954-304-397-2(електронна книга) и Цветкова Милена. Книги на въображението: Методика за учебни проекти „Моята книга мечта” и „Алтернативни тела на книгата”. – София: ФЖМК, 2013. ISBN 978-954-8194-81-5.

Основният монографичен труд на кандидата – „Книгата като медия” – респектира и като замисъл, и като обем, и като реализация. Без съмнение книгата е резултат от дългогодишна изследователска дейност и доказателство за сериозния и траен професионален интерес на доц. Цветкова към книгата, схващана в най-широк смисъл на думата. Текстът впечатлява с умелата обработка на огромен емпиричен материал, разположен върху 600 страници, прецизно структуриран в 17 глави, онагледен с 10 таблици, 47 фигури и 39 илюстрации. Това е първият мащабен труд на български език (поне на мен не ми е известен друг), поставил си за цел максимално изчерпателно, от всички възможни, според автора, гледни точки да изучи, опише, типологизира, анализира книгата като специфична медия. Без съмнение тук откриваме и един от основните научни приноси на монографията. Огромният емпиричен и научноизследователски материал е много добре структуриран и представен в седем проблемни кръга: етимология на книгата като медия; генеалогия и медийна археология на книгата; медиаторика на книгата; книгата като съдържание и като манипулация; прагматика и естетика на книжното тяло; символика и семиотика на книжното тяло; бъдеще на книгата като медия. Предизвикателство към бъдещи изследователи на книгата са представените в предговора теми и идеи за бъдещи проекти, разработки и ракурси, базирани на книгата като медия (изброих ги, общо те са 41!) *Книгата като конфликт, Книгата като средство за манипулация,*

Опасната книга, Снобизъм и книги са само част от темите, които лично за мен представляват голям интерес, не се съмнявам, че и за бъдещите ни докторанти и дипломанти също.

Със сигурност приносният характер на монографията се разполага още и в следните полета:

- За първи път се предлага една разгърната теоретична и научноприложна концепция за книгата като средство за комуникация. Обосновава се тезата, че именно книгата е първата, изобретена от човека, медия.
- Дава многопосочен, широкоспектърен (естествено това отваря и широко поле за полемика, но намирам това за предизвикателство, което да даде началото на серия от разговори за книгата) отговор на въпроса какво е „книга“ – като термин, като понятие и като научна категория чрез терминологичен, етимологичен и лингвистичен анализ. В чисто прагматичен план обособява терминологичен инструментариум за нуждите на учебната дисциплина „Книгата като медия“.
- Макар и с някои уговорки (или по-точно необходими уточнения и прецизиране на терминологията) приемам тезата на доц. Цветкова, че книгата като социално-комуникационен феномен е най-старата медия, която програмира по-сетнешния модел на масовата комуникация.
- Създадени са 8 нови модела за изследване на книгата: триизмерна концептуална схема на книгата като медия (средата и участниците в комуникационното взаимодействие, а не като носител или канал); модел на йерархична медиакултурна пирамида; холографски пирамидално-спирален модел на еволюция на книгата; модел на книгата като мултимедийна апликация в матрьошка (за матрьошката имам някои резерви); системен модел на книгата като

последователност от посреднически звена; модел на цикъла на обратната връзка с книгата в осем фази; медийно съдържателен модел на книгата; модел на модалностите на книгата като тяло.

- Книгата за първи път така обстойно се разглежда в съпоставителен ракурс с новите медийни форми – аудио комуникация, аудиовизуална комуникация, дигитална комуникация, трансмедийна комуникация. Дефинирани са пет медийни продължения на традиционната печатна книга, наречени пост-Гутенбергови книги: аудиокнига, аудиовизуална книга, електронна книга, дигитална тотална книга и трансмедийна книга.
- „Книгата като медия” е издателска иновация за България. Това е първата научна книга: 1) с тематичен видеотрейлър, 2) със собствен уеб сайт с разширено съдържание – резюме на монографията, пълна библиография, видеотрейлър, индекси и показалци, информация за автора и 3) с QR код върху корицата на печатното издание, чието сканиране чрез смартфон, таблет или друг електронен четец отваря върху дисплея уеб сайта на книгата.
- Специално искам да отбележа, че за първи път е осъществен SWOT анализ на конвенционалния медиен носител – хартията (с пълнотекстов анализ в приложение и с количествен анализ в диаграми), за да се докаже същността ѝ на надежден „медиум за запис“. Формулирани са 8 аксиоми за хартията като медия и е очертан приносът на новата научно-приложна област „хаптика“ към науката за четенето и книгата.

Естествено, една толкова обемна монография поражда и редица въпроси и несъгласия – авторът напълно осъзнава това и го отбелязва още в предговора. Предполагам, че специалисти от различни области ще оспорват различни тези и хипотези, изложени в текста. Лично за мен основният проблем се състои в това, че на отделни места в изложението

научният дискурс се преплита или направо се измества от чисто есеистични размишления. Без съмнение този огромен емпиричен материал предполага един интердисциплинарен подход на изследване, но на места понятийният апарат и поетапно въвежданите операционални понятия отстъпват място на известни екзотични (дори фриволни) твърдения. В този смисъл, според мен, най-много дефицити се откриват в глава трета – „Генеалогия на книгата”. Недоказана за мен е тезата, че „книгата е извънтелесно продължение на втората сигнална система на човека”. Твърдението, че пещерата и катедралата са архиформи на книгата приемам само като метафора. Не открих също така и никакви научни аргументи в полза на твърдението, че: *книгата е богопроизводна медия; генезисът ѝ не е социален, а теологичен*. Категорично не приемам и твърдението, че *медията е богоцентрична и едва след това човекоцентрична*. Що се отнася до въведеното понятие „антроподермична библиопегия”, признавам, че за мен то остана свършено неясно. Надявам се, че с тези бележки де факто давам началото на едни полемични разговори за миналото, настоящето и бъдещето на Книгата.

В заключение: На базата на цялостния анализ на преподавателската, проектната, експертната и научноизследователската дейност на доц. Цветкова, смятам, че тя напълно отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България.

Всичко, казано по-горе в това становище, аргументира основанията ми да препоръчам на доц. д-р Милена Иванова Цветкова **да бъде присъдена академичната длъжност „професор” по Журналистика – Книгата като медия.**

София, 2 декември 2013 г.

Проф. д-р Т.Монова